

Aki-Matilda Høegh-Dams tale ved Folketingets afslutningsdebat

Taler

Aki-Matilda Høegh-Dam
Medlem af Folketinget for
Siumut

Dato

29. maj 2024

Sted

Folketingets talerstol,
Christiansborg

Jeg drikker lige noget vand. Hvad er meningen? Hvorfor står jeg her? Hvorfor har Folketinget grønlandske medlemmer? Det er spørgsmål, jeg af og til stiller mig selv, og det er spørgsmål, der bliver drøftet derhjemme i Kalaallit Nunaat, men også nogle spørgsmål, som mine ansatte og jeg støder på, til forhandlinger, i opgangene, på Christiansborg osv. Imens mine ansatte og jeg arbejder på højtryk, har vi kunnet høre andre medlemmer af Folketinget nærmest lyde helt forarget, når de gik forbi vores kontorer. De spørger hinanden, hvordan det kan være, at et enkelt medlem fra Grønland skulle have ansatte. Jeg vil gerne opfordre til at komme og banke på i stedet. Min dør er åben, og jeg er åben for dialog. Jeg har ansatte, fordi vi er to grønlandske folketingsmedlemmer med ansvar for over 36 ansvarsområder – ansvarsområder, som Danmark skal varetage for Grønland. Er det en optimal samfundskonstruktion? Det korte svar er: Mildest talt nej!

Faktisk er det ikke blot mig, der mener det. Flere undersøgelser peger på, at politisk fjernstyring og beslutningstagnung fra et andet land ofte kan føre til ineffektive og uhensigtsmæssige løsninger for lokale befolkningsgrupper. En undersøgelse fra bl.a. Harvard kaldet »Why Local Governments Matter« har bl.a. påvist, at beslutninger truffet af fjernstyrede stater ofte er mindre effektive på grund af manglende indsigt i og forståelse for lokale forhold. Undersøgelsen viste, at sandsynlighed for stabilitet og øgede investeringer i bl.a. infrastruktur stiger betydeligt, når lokale ledere tager initiativer og modtager støtte for disse initiativer. Dette skyldes, at lokale ledere har bedre kendskab til de specifikke behov og udfordringer i deres samfund, hvilket gør deres beslutninger relevante og effektive. Da jeg først blev valgt ind til Folketinget i forrige valgperiode, var det tydeligt, at interessen for Grønland ikke var lige så stærk, som den er i dag, og som nyvalgt formand for Grønlandsudvalget var det derfor mit ansvar at

sikre, at vi holdt flere temamøder for at øge kendskabet til Grønland. Målet var jo at skabe større forståelse for og incitament til at sikre, at de mange ansvarsområder, som vi i Folketinget varetager for Grønland, ikke bliver negligeret. Heldigvis har dette rent faktisk båret frugt, idet der nu er stor aktivitet i Grønlandsudvalget. Jeg vil gerne takke alle de medlemmer i udvalget, der nu er med til at sikre et aktivt Grønlandsudvalg. Men trods større engagement blandt medlemmerne er der stadig urimeligt store udfordringer i mange af de ansvarsområder, vi fra Folketingets side har ansvar for.

Så lad os tage nogle punkter fra f.eks. justitsområdet op. Forestil jer en ung mand, lad os kalde ham Nuka. Nuka har flere drømme og ambitioner som mange andre unge mennesker, men hans omstændigheder tvang ham ud i en uheldig handling, hvori der blev afsagt dom, og nu skulle Nuka afsone sin straf. Nuka har dog ikke opgivet sine drømme og vil gerne afsone sine 2 måneder i anstalten, så Nuka hurtigst muligt kan komme videre i livet. Men da anstalterne ikke har plads, venter Nuka for tredje år på at afsone sin dom. Nukas liv er sat på pause. Det er ikke, fordi Nuka forsøger at undgå sin straf, men fordi systemet mellem Danmark og Grønland endnu ikke er i stand til at håndtere sagerne rettidigt. Nuka er ikke alene, Nuka er en af mange, og så sent som sidste uge skrev vores lokale nyhedsmedie, KNR, om anstalterne, hvori står, at flere dømte nu skal begynde at dele værelser, hvilket skulle forkorte ventelisterne til anstalterne. Fængselsforbundet har kritiseret det og sagt, at det presser både ansatte og anbragte. De lange ventetider har haft menneskelige konsekvenser for dem, der venter på at afsone deres dom og komme videre i deres liv og komme videre med deres drømme. Den nuværende løsning på ventelisterne har derfor haft personlige konsekvenser for både de unge, der risikerer at bo med en farlig kriminel, og for dem, der i forvejen er hårdt pressede anstaltsbetjente.

En rapport fra 2022 viser bl.a., at ansatte i kriminalforsorgen i Grønland har en markant højere risiko for stress, ptsd og vold på arbejdspladsen sammenlignet med deres danske kolleger. 61 pct. af de ansatte har oplevet mindst én voldsom episode i løbet af 1 år. 43 pct. har tidligere oplevet hændelser i forbindelse med arbejdet, som stadig påvirker dem psykisk med stress, og til sammenligning er forekomsten af ptsd blandt anstaltsbetjente i Grønland dobbelt så høj som i Danmark. Fængselsforbundet har derfor bl.a. tidligere foreslået Justitsministeriet, at man kunne oprette en midlertidig anstalt et andet sted end i Nuuk, men dette blev afvist. Hvorfor?

Jeg vil også gerne tillade mig at komme med et andet eksempel, der handler om de juridisk faderløse. De juridisk faderløse grønlandere er blevet nægtet retten til at kende eller arve deres danske fædre på grund af Danmarks kolonipolitik, som førtes helt frem til 1974. Denne uretfærdighed har efterladt mange uden basale rettigheder, alene fordi der var nogle, oftest fra Danmark, der kom og ikke skulle stilles til ansvar for deres handlinger i den korte arbejdsperiode, de var i Grønland. I dag kræver over 50 af de juridisk faderløse en kompensation i erstatning fra den danske stat. De sagsøgte Danmark. Så sent som i dag modtog jeg et opkald fra en pålidelig kilde, der antyder, at staten muligvis har besluttet at afvise kompensationen endnu en gang, til trods for at Finansministeriet for nylig skrev, at det finanspolitiske råderum er justeret til over 11 mia. kr. i 2030. Så hvorfor? Jeg kan i hvert fald uden tøven meddele, at de juridisk faderløse har min ubetinget støtte. Det er netop nu simpelt hen ikke godt nok, og det er vigtigt, at vi får ændret på det.

Når jeg pointerer de strukturelle udfordringer, skal dette ikke ses, som at de komplekse bånd mellem Grønland og Danmark udelukkende skal ses på gennem kritiske briller, men det er vigtigt, at man ikke ignorerer de strukturelle udfordringer, hvor selv den allermest velmenende danske borger vil komme til at kunne negligere essentielle områder for Grønland. Lad os tage Danmarks tætteste allierede som et eksempel. Danmark er jo i tæt og venskabeligt samarbejde med USA. Danmark er glad for samarbejdet, men forestil jer, hvordan Danmark ville have det, hvis amerikanske politikere og ministre i Washington havde ansvaret for og magten og indflydelsen over, hvorvidt Arne kunne have fået sin pension, eller hvor og hvornår Jens fra Jyderup kunne afsone sin straf, og til hvilken løn og på hvilket sprog det danske politi skulle arbejde. Når man ser på, hvordan den danske befolkning reagerede på afskaffelsen af store bededag eller tabet af kulturarven ved Børsen, burde det være nemt at kunne sætte sig ind i den almene grønlandske oplevelse, når med advokerer for ret til statsdannelse og retten til at hjemtage vores stjalne kulturarv, der nu er i museer rundtomkring i Danmark.

Justitsområdet er et meget omfangsrigt område, som Danmark varetager for Grønland. Vi kan snakke om Grønland i en forespørgselsdebat om rigsfællesskabet, som det hedder i dag, men burde vi ikke også have forespørgselsdebatterne om de ansvarsområder, vi i virkeligheden også har ansvaret for inde i salen? Derfor vil Siumut gerne foreslå, at vi holder en forespørgselsdebat om justitsområdet i Grønland til næste folketingssamling, og

jeg håber, det er noget, andre partier vil bakke op om.

Jeg har jo været i Folketinget i to valgperioder nu, og jeg kan med god grund konkludere, at selv med den mest nærværende og forstående statsminister, vi nogen sinde har set, over for Grønland og et mere aktivt Grønlandsudvalg, kan det ikke ændre på selve det system, der udfordrer alle, både os i Folketinget og den grønlandske befolkning, som lever under systemet. Det er et forældet system, og det er ikke godt nok. Derfor bakker jeg op om det grønlandske parlament Inatsisartuts beslutning i går om at gå videre i processen om statsdannelse, og jeg håber, at alle i Danmark, når forhandlingerne påbegyndes med Danmark om samarbejdet mellem Grønland og Danmark efter statsdannelse samt om overgangen af alle ansvarsområderne til Grønland, også kan forstå, at det ikke er ondsindethed mod Danmark, men rettere et opgør mod et forældet kolonialistisk system, et opgør, der i sidste ende vil være til fordel for ikke alene Grønland, men også for Danmark. Nu har vi også stadig møder i udvalgene, men jeg vil alligevel gerne tillade mig at sige tak til jer alle sammen for dette folketingsår, og jeg glæder mig til at fortsætte samarbejdet til efteråret. Qujanaq.

Kilde

ft.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/aki-matilda-hoegh-dams-tale-ved-folketingets-afslutningsdebat>